

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 664/2023-12

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľiek [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], obe [REDACTED], zastúpených GARANT PARTNER legal s. r. o., Einsteinova 21, Bratislava, proti rozsudku Krajského súdu v Žiline č. k. 5Co 45/2019-730 z 25. júna 2019 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľky sa ústavnou sťažnosťou doručenu ústavnému súdu 13. marca 2023 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozhodnutím Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia (ďalej len „napadnutý rozsudok“). Navrhujú napadnutý rozsudok zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie a priznať im náhradu trov konania.

II.

Skutkové východiská

2. Sťažovateľky sa ako žalobkyne v konaní vedenom na Okresnom súde Čadca (ďalej len „okresný súd“) domáhali určenia, že spoluvlastnícke podiely k označeným nehnuteľnostiam patria do dedičstva po poručiťke – ich matke [REDACTED].

3. Okresný súd najprv konanie zastavil uznesením zo 6. decembra 2016 z dôvodu, že sa nepodarilo odstrániť nedostatok procesných podmienok. Krajský súd toto uznesenie zrušil a vec vrátil súdu na ďalšie konanie, keď čiastočne súhlasil so súdom prvej inštancie v ustálení nedostatku procesnej subjektivity vo vzťahu k žalovanému 7. Okresný súd, rešpektujúc uznesenie krajského súdu,

sa zaoberal otázkou nedostatku procesnej subjektivity žalovaného 7, ako aj otázkou povahy procesného spoločenstva.

4. Okresný súd rozsudkom z 11. júna 2018 v spojení s doplňujúcim rozsudkom z 26. júla 2018 a v spojení s opravným uznesením z 11. septembra 2018 žalobu zamietol. Žalovaným 1 až 6, 8 až 10 priznal náhradu trov konania v plnom rozsahu, návrh na pristúpenie ďalších účastníkov do konania zamietol a doplneným výrokom zastavil konanie proti žalovanému 7.

5. Okresný súd konštatoval, že žalobcovia aj žalovaní sú dedičia majúci postavenie nerozlučných spoločníkov podľa § 77 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). Sťažovateľky v konaní žiadali o pripustenie neznámych dedičov po nebohom [REDAKOVANÉ], narodenom [REDAKOVANÉ], zomrelom [REDAKOVANÉ], naposledy bytom v USA, do konania ako účastníkov. Tvrdili, že nebohý [REDAKOVANÉ] bol skutočným vlastníkom sporných nehnuteľností, podľa pozemkovej knihy mu svedčilo vlastnícke právo a v roku 1945 všetky svoje nehnuteľnosti v Československej republike daroval [REDAKOVANÉ]. Sťažovateľky zároveň žiadali pristúpenie ďalších účastníkov do konania, a to dedičov po nebohom žalovanom 7, ktorý zomrel [REDAKOVANÉ]. Okresný súd týchto účastníkov do konania nepripustil, keďže žiadnym dokladom nepovažoval za preukázané právne nástupníctvo po nebohom zomrelom žalovanom 7. Zamietol aj návrh na zabezpečenie listín z USA (rodných listov a potvrdení o dedičstve), keďže nemal v konaní riadne označených ani právnych nástupcov po nebohom [REDAKOVANÉ], otcovi zomrelého žalovaného 7. Zodpovednosť za stanovenie okruhu subjektov má žalobca, ktorý je pán sporu. Sťažovateľky označili po zomrelom [REDAKOVANÉ] len jedného jeho právneho nástupcu, a to žalovaného 7, pričom okresný súd žiadali o ustanovenie opatrovníka ostatným neznámym dedičom. Okresný súd konštatoval, že podľa CSP nie je možné ustanoviť opatrovníka neznámym osobám, ktoré sa nachádzajú na neznámom mieste, pretože CSP takýto inštitút na rozdiel od prechádzajúcej právnej úpravy nepozná. Podľa súdu žalovaný 7 poznal svojich súrodencov, a keďže spolupracoval so sťažovateľkami, tieto osoby mali byť riadne označené podľa § 133 ods. 1 CSP a dokladmi preukázané ich právne nástupníctvo. Z dôvodu nedostatku vecnej legitímácie na strane žalovaných okresný súd žalobu zamietol.

6. Krajský súd napadnutým rozsudkom potvrdil rozsudok okresného súdu v spojení s doplňujúcim rozsudkom a s opravným uznesením, keď sa stotožnil s jeho názorom a zdôraznil, že práve na vyriešenie toho, čo patrí do dedičstva, slúži sporové konanie o určenie, či vec patrí alebo nepatrí do dedičstva [ide o určovaciu žalobu podľa § 137 písm. c) CSP]. Aj krajský súd bol toho názoru, že nie je možné podľa súčasnej právnej úpravy sporového konania ustanoviť neznámym osobám opatrovníka. Bolo preto vecou sťažovateľiek v žalobe riadne označiť žalovaných.

7. Sťažovateľky podali proti napadnutému rozsudku dovolanie podľa § 420 písm. f) CSP. Namietali nesprávnosť zamietnutia žaloby pre nedostatok procesných podmienok. Súdny konali nesprávne, keď nerozlišovali medzi dvoma úplne samostatnými nerozlučnými spoločenstvami na strane žalovaných. Prvým nerozlučným spoločenstvom sú právní nástupcovia po [REDAKOVANÉ], zomrelom [REDAKOVANÉ], ktorí sú zapísaní ako vlastníci sporných nehnuteľností v katastri nehnuteľností (žalovaní 1 až 6). Vo vzťahu k nim mali súdy vec meritórne prejednať a rozhodnúť. K žalovaným 7 až 10 ako právnym nástupcom po nebohom [REDAKOVANÉ], zomrelom [REDAKOVANÉ], sťažovateľky uviedli, že ich v rámci žaloby označili z dôvodu opatrnosti, pretože išlo o právnych nástupcov po osobe, ktorá bola v pozemkovej knihe zapísaná ako posledný známy vlastníak sporných nehnuteľností. Ak týchto dedičov nebolo možné bez ich viny identifikovať, v súlade

s ustálenou rozhodovacou praxou im bolo možné ustanoviť opatrovníka. Porušenie práva na spravodlivý proces videli aj v tom, že súdy nevyhoveli ich žiadosti o zabezpečenie listín prostredníctvom súdneho dožiadania, ktoré by preukazovalo právne nástupníctvo po [REDACTED], zomrelom [REDACTED] ako aj právne nástupníctvo po žalovanom 7. Za nesprávny procesný postup považovali aj to, že súdy sa nezákonným spôsobom vysporiadali s úmrtím žalovaného 7, keď konanie zastavili. Keďže ide o majetkový spor, mali postupovať podľa § 63 ods. 2 CSP a pokračovať v konaní s jeho dedičmi. Podľa sťažovateľiek išlo o prílišný formalizmus v postupe súdov a došlo k porušeniu princípu zákazu *denegationis iustitiae*.

8. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) uznesením sp. zn. 7Cdo/139/2020 z 29. novembra 2022 dovolanie sťažovateľiek odmietol podľa § 447 písm. c) CSP.

III.

Argumentácia sťažovateľiek

9. Podľa sťažovateľiek krajský súd konal nesprávne, pretože nerozlišuje medzi dvoma samostatnými nerozlučnými spoločenstvami na strane žalovaných (majúcich rôzny právny základ). V žalobe riadne označili žalovaných 1 až 6, preto je prekvapivé, že súdy vo vzťahu k nim žalobu meritórne nerozhodli, ale žalobu zamietli z procesného dôvodu – nedostatku procesného spoločenstva vo vzťahu k iným účastníkom konania. Ak na strane žalovaných vystupujú nad rámec vecne legitimovaných žalovaných i ďalší žalovaní (žalovaní 7 až 10), nedostatok procesného spoločenstva na ich strane nemôže byť dôvodom na zamietnutie žaloby voči ostatným žalovaným, ktorí sú vecne legitimovaní. Nadobudnutie vlastníctva [REDACTED] od [REDACTED], zomrelého [REDACTED], sa riešilo ako predbežná otázka, k čomu nebolo potrebné žalovať všetkých dedičov po [REDACTED]. Záujem sťažovateľiek smeroval k zmene zápisu na príslušných listoch vlastníctva, teda smeroval proti žalovaným 1 až 6. Podľa sťažovateľiek v konaní boli splnené procesné podmienky na meritórne prejednanie žaloby a na rozhodnutie o ich hmotnom práve. Preto je výrok o zamietnutí žaloby nezákonný a zároveň predčasný, keďže bolo nezákonne zamietnuté pristúpenie ďalších účastníkov do konania, čím súdy zabránili rozšíreniu účastníkov konania o neznámych dedičov.

10. Napriek tomu, že sťažovateľky súdu navrhovali ustanoviť neznámy dedičom opatrovníka, súdy sa s touto otázkou vo svojich rozhodnutiach vysporiadali iba tak, že podľa CSP nie je možné neznámy dedičom ustanoviť opatrovníka. S týmto tvrdením sťažovateľky nesúhlasia a tvrdia, že § 69 CSP je potrebné chápať ako zjednocovacie ustanovenie, ktoré významovo zahŕňa predtým v Občianskom súdnom poriadku výslovne uvedené možnosti použitia inštitútu opatrovníctva. Jeho výklad je potrebné aplikovať v súlade s čl. 2, čl. 3 a najmä čl. 4 základných princípov CSP. Aj hmotné právo pozná inštitút opatrovníka neznámeho dediča (§ 468 Občianskeho zákonníka), teda je možné ho využiť.

11. Krajský súd sa nevysporiadal zákonným spôsobom ani s úmrtím žalovaného 7 počas súdneho konania. Keďže v tejto veci ide o majetkový spor, bolo potrebné postupovať podľa § 63 ods. 2 a 3 CSP, ktoré neumožňuje konanie zastaviť. Výrok krajského súdu o potvrdení výroku o zastavení konania proti žalovanému 7 je preto nezákonný.

IV.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

12. Podľa § 45 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) je ústavný súd viazaný rozsahom a dôvodmi návrhu na začatie konania. Viazanosť ústavného súdu návrhom na začatie konania sa prejavuje predovšetkým vo viazanosti petitom, teda tou časťou ústavnej sťažnosti, v ktorej sťažovateľ špecifikuje, akého rozhodnutia sa od ústavného súdu domáha, čím zároveň vymedzí predmet konania pred ústavným súdom z hľadiska požiadavky na poskytnutie ústavnej ochrany. Vzhľadom na uvedené môže ústavný súd rozhodnúť len o tom, čoho sa sťažovateľ domáha v petite svojej ústavnej sťažnosti, a vo vzťahu k tomu subjektu, ktorý označil za porušovateľa svojich práv (m. m. II. ÚS 19/05, III. ÚS 2/05, IV. ÚS 355/09, IV. ÚS 287/2011, II. ÚS 660/2016), keď navyše znenie petitu ústavnej sťažnosti vzhľadom na kvalifikované právne zastúpenie sťažovateľiek nemá ústavný súd dôvod spochybňovať.

13. Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach týkajúcich sa porušenia základných práv a slobôd vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Namietané porušenie niektorého zo základných práv alebo slobôd teda nezakladá automaticky aj právomoc ústavného súdu na konanie o nich. Pokiaľ ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti fyzickej alebo právnickej osoby zistí, že ochrany toho základného práva alebo slobody, porušenie ktorých sa namieta, sa sťažovateľ môže domôcť využitím jemu dostupných a aj účinných právnych prostriedkov nápravy pred iným súdom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie (napr. I. ÚS 103/02, IV. ÚS 115/07).

14. Podľa § 420 písm. f) CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej, alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

15. Citované ustanovenie zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napríklad o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom *denegationis iustitiae* (odmietnutia spravodlivosti) (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 155/2017 z 25. októbra 2017).

16. Ústavný súd s poukazom na uvedené konštatuje, že vo veci sťažovateľiek namietajúcich procesný postup konajúcich súdov a napadnutý rozsudok krajského súdu v konaní o ich žalobe o určenie, že nehnuteľnosti (spoluvlastnícke podiely k nehnuteľnostiam) patria do dedičstva, bola daná právomoc najvyššieho súdu v dovolacom konaní. Sťažovateľky využili svoje právo podať

proti napadnutému rozsudku dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzovali z § 420 písm. f) CSP. V ňom namietali rovnaký okruh nedostatkov, ktoré tvoria aj obsah dôvodov ústavnej sťažnosti. Uplatnenie právomoci najvyššieho súdu konajúceho o dovolaní sťažovateliek v danom prípade vylučuje právomoc ústavného súdu.

17. Sťažovateľky postup a rozhodnutie dovolacieho súdu v petite ústavnej sťažnosti nenamietajú. Keďže, ako už bolo uvedené, ústavný súd je viazaný návrhom na začatie konania a osobitne petitom ústavnej sťažnosti, možným porušením označených práv najvyšším súdom sa v tomto konaní nezaoberal. Ústavný súd v uvedenej súvislosti poukazuje na to, že konanie pred ním je ovládané princípom dispozitívnosti, ktorý vylučuje, aby ústavný súd zapájal do konania o ústavnej sťažnosti iný orgán verejnej moci bez výslovného návrhu sťažovateľa.

18. S poukazom na uvedené ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnú sťažnosť odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) v spojení s § 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde z dôvodu nedostatku svojej právomoci.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. decembra 2023

Robert Šorl
predseda senátu